

EUROOPA KOMISJONI VASTUSED EUROOPA KONTROLLIKOJA ERIARUANDELE

„ELI TOETUS ÕIGUSRIIGI TOIMIMISELE LÄÄNE-BALKANI RIIKIDES: PINGUTUSED EI VII PÕHJALIKE REFORMIDENI“

KOKKUVÕTE

I. Kuna õigusriigi põhimõte mängib laienemisprotsessis olulist rolli, soovib komisjon meelde tuletada, et ELi poliitiline dialoog laienemisprotsessis osalevate partneritega õigusriigi teemal toimub kahepoolsete stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingute raames ning strateegilise stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi osana. Muudetud laienemismetoodika vastuvõtmisega 2020. aasta veebruaris pandi suuremat rõhku põhiõigustele – õigusriigi põhimõttele, põhiõigustele ja demokraatiale, avaliku halduse reformile ning sotsiaal-majanduslikule stabiilsusele. Õigusriigi põhimõttega seotud reformide korrapärane järelevalve toimub ELi laienemisprotsessi raames ja selle kohta antakse aru, eelkõige komisjoni iga-aastastes laienemist käsitlevates riigiaruannetes.

II. Selle tõsise poliitilise pühendumuse kõrval on ühinemiseelse abi rahastamisvahend jätkuvalt oluline vahend tehniliste ja rahaliste vahendite mobiliseerimiseks, et toetada Lääne-Balkani partnerite reformipüüdlusi.

IPA III, mille Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu Nõukogu võtsid vastu 15. septembril 2021, suurendab liidu juhtrolli ja paremat kooskõla liidu prioriteetidega, keskendudes selgelt programmitöö perioodile 2021–2027, selle asemel et määrata kohe alguses kindlaks abisaajatele eraldatavad vahendid. Lisaks on IPA III programmitöö raamistiku aluseks muutuvad vajadused ning see tagab tasakaalu prognoositavuse ja tulemuspõhise rahastamise vahel.

IV. Komisjoni aastaaruannetest 2014.–2020. aasta kohta nähtub, et kõik Lääne-Balkani partnerid on teinud teatavaid edusamme õigusriigi valdkonnas, kusjuures mõned partnerid on teinud suuri ja püsivaid edusamme. Õigusriigi toetuseks antava ELi toetuse mõju on olnud erinev.

V. Komisjon nõustub kodanikuühiskonna organisatsioonide ja meedia olulise rolliga õigusriigi põhimõttele toetavas toimivas demokraatias. Kokkuvõttes on komisjon investeerinud IPA II raames piirkonna kodanikuühiskonda ja meediasse ligikaudu 250 miljonit eurot, mis on oluline ja märkimisväärne summa ja mõjutab otseselt õigusriigi valdkonda.

Kodanikuühiskonna rahastamisvahendi ja meediaprogrammi abil toetatakse märkimisväärses ulatuses ja üha rohkem meediavabadust ning pluralismi. Vahendeid nende meetmete jaoks suunatakse peamiselt mitut riiki hõlmava rahastamispaketi (mis võimaldab hõlmata kõiki IPA abisaajaid üheaegselt) kaudu. Mitut riiki hõlmav meediatoetus on suunatud avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide, ajakirjanike turvalisuse, meediapädevuse, kvaliteetse ajakirjanduse, kohtusüsteemi ning meediaväljaannete toetamisele Euroopa demokraatia rahastu kaudu ning hiljuti sõlmiti leping 10 miljoni euro suuruse programmi kohta, millega toetatakse meediaettevõtete jätkusuutlikkust.

Kodanikuühiskonnaga konsulteerimist poliitika kujundamisel ja reformiprotsessides jälgitakse ametiasutustega (nt avaliku halduse reformi erirühmad) peetava avaliku halduse reformi käsitleva korrapärase poliitilise dialoogi käigus ning see on üks kolmest kesksest valdkonnast ELi rahastatud iga-aastase järelevalve raames, mis toimub kodanikuühiskonna toetamist käsitlevate laienemise peadirektoraadi suuniste üle ja mida teostab ELi tehnilise abi projekt kodanikuühiskonna organisatsioonidele (TACSO). Mõlemad vahendid on õigusriigi valdkonnaga otseselt seotud. Seda analüüsi võetakse seejärel arvesse komisjoni enda järelevalves, aruandluses ja poliitilises dialoogis.

VI. Komisjon eraldab piiratud haldussuutlikkusest tuleneva riski leevendamiseks märkimisväärsed toetusi ja vahendeid. Piirkonnas võetavate komisjoni meetmete üldeesmärk on haldussuutlikkuse

parandamine, komisjon toetab seda süstemaatilisel meetmetega, mis ulatuvad õigusriigi projektide tasandist kaugemale, kasutades selleks tehnilist abi (sealhulgas koostöös OECD/ juhtimistavade ja haldussuutlikkuse parandamise toetusprogrammiga (SIGMA)), sihtotstarbelist rahalist toetust sellele valdkonnale ja poliitilist dialoogi.

Laiemalt toetatakse märkimisväärselt avaliku halduse reformide elluviimist, mis kujutab endast lõppkokkuvõttes pikaajalist riigi ülesehitamist, mille eesmärk on viia Lääne-Balkani riigid tasemele, mis on vajalik ELi liikmesuse kriteeriumide täitmiseks.

Seoses IPA II tingimuslikkusega juhib komisjon tähelepanu sellele, et IPA II määrus sisaldab rangeid klausleid abi ümberhindamise kohta piiratud edusammude või saavutatud tulemuste korral ning et komisjon on seda võimalust kasutanud. Komisjon osutab ka oma vastusele punkti 40 kohta.

VIII. (1. taane) Komisjon on soovitusel nõus.

(2. taane) Komisjon ja Euroopa välisteenistus nõustuvad soovitusel osaliselt.

Komisjon ja Euroopa välisteenistus rõhutavad, et nad toetavad olulisel määral kodanikuühiskonda ja sõltumatut meediat sõltumatu järelevalverolli tugevdamisel demokraatlikus ühiskonnas, mis põhineb õigusriigi põhimõttel. Sõltumatule meediale antakse rahalist toetust ELi prioriteetidega kooskõlas olevate objektiivsete kriteeriumide alusel.

Komisjon jätkab kodanikuühiskonna organisatsioonide ja meedia toetamist oma programmitöö raamistikus. Kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamisele õigusriigi meetmete raames pööratakse nõuetekohast tähelepanu, kuid vahendite sihtotstarvet eelnevalt kindlaks ei määrata.

Komisjon peab projektide rahastamist kodanikuühiskonna organisatsioonide puhul kõige sobivamaks rahastamisviisiks, arvestades, et organisatsioonide toetamine on oma olemuselt riskantne, kuna see tekitab sõltuvust.

(3. taane) Komisjon on soovitusel osaliselt nõus.

Komisjon tuletab meelde, et IPA III määruks on ette nähtud õigusraamistik abi ulatuse ja intensiivsuse ümberhindamise laiendamiseks juhul, kui abisaaja puhul on märgata märkimisväärset tagasiminekut või püsivat edusammude puudumist. Komisjon kohaldab neid vajaduse korral juhtumipõhiselt, võttes arvesse proportsionaalsuse põhimõtet.

(4. taane) Komisjon on soovitusel nõus.

SISSEJUHATUS

7. ELiga ühinemise peamiste nõuete hulka kuulub häid tulemusi andev jõuline korruptsioonivastane raamistik.

Muudetud laienemismetoodika vastuvõtmisega 2020. aasta veebruaris pandi suuremat rõhku põhiõigustele – õigusriigi põhimõttele, põhiõigustele ja demokraatiale, avaliku halduse reformile ning sotsiaal-majanduslikule stabiilsusele. Korruptsioonivastaseid aspekte võetakse arvesse kogu nende valdkonnaüleses ulatuses.

ELi korruptsioonivastane poliitiline dialoog laienemisprotsessis osalevate partneritega toimub kahepoolsete stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingute raames ning strateegilise stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi osana. Dialoogis keskendutakse eelkõige edusammudele korruptsioonivastase võitluse rakendamisel ja sellega seotud reformipüüdlustele, sealhulgas kohtusüsteemi, rahapesu ja organiseeritud kuritegevuse valdkonnas.

Liikmesriigid on ühinemisläbirääkimiste raames kehtestanud näiteks Montenegrole ja Serbiale konkreetseid ja ulatuslikud korruptsioonivastased vahekriteeriumid. Vahekriteeriumid keskenduvad õigusaktide vastavusse viimisele, institutsioonide ülesehitamisele ja korruptsioonijuhtumite edukal lahendamisel tulemuste saavutamisele (pöörates erilist tähelepanu kõrgemal tasandil esinevatele korruptsioonijuhtumitele, mis võivad kahjustada kohtusüsteemi ja demokraatiat tervikuna).

17. Edusamme on tehtud Sofia prioriteetide kava kõigi meetmete osas.

(6.taane) Komisjon märgib, et Euroopa demokraatia rahastu ei ole ainus vahend sõltumatu ja pluralistliku meedia ning kodanikuühiskonna toetamiseks, vaid üks täiendavatest võimalustest.

TÄHELEPANEKUD

27. Komisjon soovib selgitada, et aastaaruannete eesmärk on hinnata kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide ELi standardite ja *acquis'* valdkonnas tehtud edusamme ning anda asjakohaseid soovitusi. IPA rakendamisel tehtud edusammudest antakse aru Euroopa Liidu välistegevuse rahastamisvahendite rakendamise aastaaruandes.

28. Kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteerimine on regulaarne osa õiguse, vabaduse ja turvalisuse allkomiteede ettevalmistustest seoses kõigi Lääne-Balkani partneritega. Nendega arutatakse korrapäraselt sõna- ja kogunemisvabaduse küsimusi. EL rõhutab korrapäraselt, et kodanikuühiskonnaga tuleb pidada kaasavaid ja läbipaistvaid konsultatsioone õigusriigi reformide küsimuses.

Samuti kutsub komisjon kodanikuühiskonna organisatsioone üles andma oma panuse aastaaruannetesse ning lubab nende ettepanekuid arvesse võtta.

29. ELi rahaline toetus kodanikuühiskonna tegevusele piirkonnas on märkimisväärne, ulatudes ajavahemikul 2014–2020 ligikaudu 250 miljoni euroni, ning see põhineb keskmise tähtajaga projektidel, mida sageli uuendatakse.

Alates 2009. aastast suunab komisjon oma kahepoolset ja mitut riiki hõlmavat IPA II toetust kodanikuühiskonna rahastamisvahendi kaudu Lääne-Balkani riikide ja Türgi kodanikuühiskonnale ja sõltumatule meediale.

Kodanikuühiskonna rahalise toetamise osas pakub kodanikuühiskonna rahastamisvahend mitmesugust abi – tehnilist abi kodanikuühiskonna organisatsioonidele ning toetusi paljudes teemavaldkondades. Nende hulka kuulub õigusriigi põhimõte nii otseselt kui ka kaudselt muude teemade kaudu, nagu avaliku halduse reform, keskkonnakaitse, sooline võrdsuslikkus jne. IPA II perioodil jõudis see toetus ligikaudu 1 000 kodanikuühiskonna organisatsioonini.

31. Kodanikuühiskonnaga konsulteerimist poliitika kujundamisel ja reformiprotsessides jälgitakse ametiasutustega (nt avaliku halduse reformi erirühmad) peetava avaliku halduse reformi käsitleva korrapärase poliitilise dialoogi käigus ning see on üks kolmest kesksest valdkonnast ELi rahastatud iga-aastase järelevalve raames, mis toimub kodanikuühiskonna toetamist käsitlevate laienemise peadirektoraadi suuniste üle, mida teostab ELi tehnilise abi projekt kodanikuühiskonna organisatsioonidele (TACSO). Mõlemad vahendid on õigusriigi valdkonnaga otseselt seotud. Seda analüüsi võetakse seejärel arvesse komisjoni enda järelevalves, aruandluses ja poliitilises dialoogis.

Lisaks sisaldavad OECD/SIGMA koostatud korrapärased avaliku halduse reformi järelevalvearuanded täiendavaid andmeid avalike konsultatsioonide kohta, mis kajastuvad komisjoni iga-aastastes laienemist käsitlevates riigiaruannetes.

32. Komisjonile teeb heameelt hinnang, mille kohaselt peamised ohud ELi toetuse mõjule ja kestlikkusele on poliitiline tahe ja reformide eest vastutamine. Selliseid riske ei saa aga leevendada ühe projekti [IPA toetus] või rakenduspartnerite abil. Komisjoni kasutab nende riskide leevendamiseks strateegiat, mis hõlmab poliitilise ja poliitika dialoogi kasutamist, et tagada pidev kõrgetasemeline pühendumine õigusriigi reformile. See on osa komisjoni olulisest pühendumusest laienemisele.

33. Komisjon täiendab konkreetseid õigusriigi meetmeid ulatuslike jõupingutustega *avaliku halduse reformi* edendamiseks kõigis Lääne-Balkani partnerriikides. See aitab lahendada üldisi struktuurseid probleeme avalikus sektoris, mida aruandes mainitakse tähelepanekus nr 32 [*näiteks ebapiisav personal ja koolitusvõimalused, või töötajate hoidmise poliitika puudumine, mis viib suure tööjõu*

voolavuseni.] Avaliku halduse reformiga seotud tegevus hõlmab toetust ja suuniseid, samuti ulatuslikku ja süstemaatilist järelevalvet avaliku halduse kvaliteedi üle (koostöös OECD/SIGMAGA) ning korrapärasest kõrgetasemelisest poliitilisest dialoogist.

Komisjon toetas ka peamisi avaliku teenistuse reforme ja tugevdas avaliku halduse reforme Lääne-Balkani riikides, et vähendada poliitilist mõju avalikus halduses ja mitteobjektiivset töötajate voolavust. Lisaks lisatakse asjaomastele IPA projektidele sätteid ELi vahenditest koolitatud töötajate voolavuse vähendamiseks.

38. Juhul kui edusammude ja tulemuste saavutamisel esineb märkimisväärseid vajakajäämisi, kohandatakse meetmete tasandil abi andmist. Meedet ei ole võimalik rakendada, kui tegevusdokumendis välja toodud rakendustingimused ei ole täidetud. Lisaks on ELi rahastatava meetme raames esitatud järgmine avaldus: „Eespool sätestatud nõuete täitmata jätmine võib kaasa tuua käesoleva programmi vahendite tagasinõudmise ja/või tulevase rahastamise ümberjaotamise“.

Komisjon tuletab meelde, et IPA komitees osalemise kaudu konsulteeritakse ELi liikmesriikidega tihedalt IPA rakendamise üle, sealhulgas finantsabi kohandamise üle juhul, kui abisaaja puhul on märgata märkimisväärset tagasiminekut või püsivat edusammude puudumist.

39. Komisjon jälgib tähelepanuga tingimuslikkuse vahendi kasutamist selle arvukate mõjude tõttu, sealhulgas finantsabi kohandamisel juhul, kui abisaaja puhul on märgata märkimisväärset tagasiminekut või püsivat edusammude puudumist. Projekti tasandil on olukord selge, kui kokkulepitud tingimus ei ole täidetud või kui reformi prioriteetses valdkonnas ei ole edu saavutatud, väljamakseid ei tehta, vt Bosnia ja Hertsegoviina näide 2. selgituses. Kui õigusriigi olukord riigis selgelt halveneb, ei ole komisjon kõhelnud asjaomase riigi aastast rahastamispaketti vähendamast, nagu ta tegi näiteks Türgi puhul IPA II raames või Bosnia ja Hertsegoviina puhul seoses edusammude puudumisega valitsemistava valdkonnas. Samuti on komisjon suurendanud rahastamispaketti riikide puhul, kes teevad õigusriigi valdkonnas suuri edusamme (tulemuslikkuse alusel antav rahastus vt punkt 40), näiteks Põhja-Makedoonia puhul.

40. IPA II määrus sisaldab selgesõnalist õiguslikku alust ja pöördmehhanismi, mis võimaldab finantsabi kohandada ilma sektoreid eristamata, kui abisaaja puhul on märgata märkimisväärset tagasiminekut või püsivat edusammude puudumist (vt artikli 14 lõige 2).

Artikli 14 lõikes 2 on sätestatud: „abi suunatakse ja kohandatakse vastavalt I lisas loetletud abisaajate konkreetsele olukorrale, võttes arvesse edasisi jõupingutusi, mida on vaja kõnealuste abisaajate liikmesuse kriteeriumide täitmiseks ja suutlikkuse tagamiseks. Abi ulatus ja suurus on diferentseeritud vastavalt vajadustele, reformidele pühendumisele ning reformide rakendamisel tehtud edusammudele.“ Eelarvetoetuste suunistes kirjeldatakse täiendavalt kohaldatavaid maksetingimusi.

Kooskõlas määrusega suurendati IPA II abi edusammude hüvitamise vahendina ja vähendati seda tõsiselt tagasimineku korral. Türgi on näide sellest, kuidas komisjoni algatusel on aastase rahastamispaketi eraldisi alates 2017. aastast tagasimineku tõttu vähendatud. Need otsused võeti vastu pärast Euroopa Parlamendi ja nõukogu resolutsioone Türgi kohta. Bosnia ja Hertsegoviina puhul vähendati rahastamispaketti ligikaudu poole võrra, kuna valitsemistavas ei tehtud edusamme jaa see on otseselt seotud õigusriigi valdkonnaga.

Nagu kontrollikoda 2. selgituses märkis, kohandati Bosniale ja Hertsegoviinale antavat finantsabi.

Komisjon tuletab meelde, et ta lisab partnerriikidega sõlmitavatesse rahastamislepingutesse süstemaatiliselt põhiväärtuste järgimise kohustuse, millega nähakse ette täiendavad õiguslikud alused lepingute peatamiseks või lõpetamiseks kooskõlas finantsmäärusega. Eelkõige nähakse eelarvetoetuse lepingutes ette, et eelarvetoetuse väljamaksed võib põhiväärtuste ja õigusriigi põhimõtete valdkonnas toimunud tagasimineku korral ametlikult peatada, ajutiselt peatada, neid vähendada või tühistada.

41. IPA III määruses täpsustatakse, kuidas rahalise abi ümberhindamist käsitlevad eeskirjad mõjutavad rahastamise andmist. Vajalikud üksikasjad on esitatud IPA III põhjenduses 32 ja sätetes (artikli 8 lõige 5).

47. Projekti nr 20 („Võitlus raske kuritegevuse vastu Lääne-Balkani riikides“) puhul näitab lõpparuanne, mis on esitatud ja heaks kiidetud hiljem kooskõlas lepinguliste kohustustega, et enamik projekti tulemustest on saavutatud.

51. Komisjon tuletab meelde, et sõnavabadust rahastatakse ka mitmete muude valdkondade alt, eelkõige demokraatia ja valitsemise ning põhiõiguste valdkonna alt. Komisjon osutab oma märkustele eespool punktis V.

53. Komisjon suurendab oma jõupingutusi, et parandada projektide kavandamist ja aruandlust tulemuste kohta.

55. Komisjon hindab kestlikkust kui meedet, mille puhul saavutatud kasu/tulemused (väljundid ja tulemused) kestavad tõenäoliselt edasi ka pärast rakendusperioodi lõppu. See hõlmab selliseid küsimusi nagu abisaajate isevastutuse tase, nende institutsiooniline juhtimissuutlikkus, ressursid, mida nad kohustuvad pärast projekti lõpuleviimist tulemuste kasutamiseks ja säilitamiseks eraldama. Komisjoni toetus on ja peaks olema selles sektoris põhjalike reformide toetamiseks keskpika ja pika perspektiiviga. See tähendab, et selles sektoris algatatakse jätkuvalt projekte, mis aitavad alati pikas protsessis kaasa järgmisele etapile.

Ainuüksi järeelmeetmete projekti olemasolu ei tähenda, et esialgne projekt ei olnud vähemalt osaliselt kestlik.

57. Komisjon rõhutab, et üldise muutuse saavutamine õigusriigi valdkonnas on osa pikaajalisest protsessist, mille toetamist komisjon jätkab.

JÄRELDUSED JA SOOVITUSED

71. Komisjoni aastaaruannetest 2014.–2020. aasta kohta nähtub, et kõik Lääne-Balkani partnerid on teinud teatavaid edusamme õigusriigi valdkonnas, kusjuures mõned partnerid on teinud suuri ja püsivaid edusamme. Õigusriigi toetuseks antava ELi toetuse mõju on olnud erinev.

Soovitus 1 – Tugevdada mehhanismi õigusriigi toimimist puudutavate reformide edendamiseks laienemisprotsessis

Komisjon on soovitusel nõus.

Komisjon tuletab meelde, et muudetud laienemismetoodika kohaselt on komisjon loonud tugeva aluse jõulisemaks osalemiseks õigusriigi põhimõtete järgimisel. See jääb ühinemisprotsessi nurgakiviks ja määrab kindlaks iga laienemispartneri üldise tempo ELiga ühinemise suunas liikumisel.

Komisjon nõustub, et eesmärkide ja sihttasemete seadmine on vajalik. Komisjon juba kasutab neid vahendeid laienemisprotsessis iga riigi puhul. Ühinemisläbirääkimisi pidavate riikide puhul tehakse seda 23. ja 24. peatüki erinevate avamis-, vahe- ja sulgemiskriteeriumide kaudu. Läbirääkimisi mittepidavate riikide puhul tehakse seda strateegilistes dokumentides, näiteks komisjoni arvamuses Bosnia ja Hertsegoviina ELi liikmeks astumise taotluse kohta. Komisjon jälgib neid eesmärke ja sihttasemeid korrapäraselt ning annab nõukogule aru oma iga-aastastes õigusriigi aruannetes läbirääkimisi pidavate riikide kohta ning oma iga-aastastes aruannetes kõigi Lääne-Balkani riikide kohta.

74. Komisjon peab kodanikuühiskonna organisatsioonide rolli ühinemiseni viivas protsessis väga oluliseks.

ELi rahaline toetus kodanikuühiskonna tegevusele piirkonnas on märkimisväärne, ulatudes ajavahemikul 2014–2020 ligikaudu 250 miljoni euroni, ning see põhineb keskmise tähtjaga projektidel, mida sageli uuendatakse.

Kodanikuühiskonnaga konsulteerimist poliitika kujundamisel ja reformiprotsessides jälgitakse ametiasutustega (nt avaliku halduse reformi erirühmad) peetava avaliku halduse reformi käsitleva korrapärase poliitilise dialoogi käigus ning see on üks kolmest kesksest valdkonnast ELi rahastatud iga-aastase järelevalve raames, mis toimub kodanikuühiskonna toetamist käsitlevate laienemise peadirektoraadi suuniste üle ja mida teostab ELi tehnilise abi projekt kodanikuühiskonna organisatsioonidele (TACSO). Mõlemad vahendid on õigusriigi valdkonnaga otseselt seotud. Seda analüüsi võetakse seejärel arvesse komisjoni enda järelevalves, aruandluses ja poliitilises dialoogis. OECD/SIGMA koostatud korrapärasel avaliku halduse reformi järelevalvearuanded sisaldavad täiendavaid andmeid avalike konsultatsioonide kohta, mis kajastuvad komisjoni laienemist käsitlevates riigiaruannetes.

Soovitus 2 – Tõhustada toetust kodanikuühiskonnale, kes seisab õigusriigi toimimist toetavate reformide ja meedia sõltumatuse eest

Komisjon ja Euroopa välisteenistus nõustuvad soovitusel osaliselt.

Komisjon tunnistab sõltumatu kodanikuühiskonna ja meedia olulist rolli õigusriigi põhimõttel põhinevas demokraatlikus pluralistlikus ühiskonnas. Komisjon toetab kodanikuühiskonda ja meediat kriitilise õigusriigi funktsiooni täitmisel IPA II raames antava ligikaudu 250 miljoni euro suuruse rahalise toetuse kavandamise, rakendamise ja tulemuste jälgimise kaudu. Lisaks toetab komisjon kodanikuühiskonda ja meediat süstemaatilise kaasamise ja konsulteerimise kaudu poliitikakujundamise ja laienemisprotsessi kontekstis. Eelkõige osalevad kodanikuühiskonna organisatsioonid järjepidevalt stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingutega kaasnevates protsessides ning iga-aastaste laienemisaruannete ettevalmistamises. Lisaks korraldab komisjon igal aastal üritusi, mis on pühendatud kodanikuühiskonnaga suhete ja teabevahetuse arendamisele, näiteks õigusriigi konventsioon Bosnia ja Hertsegoviinas. Komisjon pakub avalikku toetust ja julgustab kodanikuühiskonna organisatsioone osalema korrapäraselt nii peakorteris kui ka kohalikul tasandil ELi delegatsioonide kaudu Lääne-Balkani partnerriikides.

Kuigi Euroopa välisteenistus ei ole osale aruandes käsitletud IPA rahalise toetuse kavandamise, rakendamise või tulemuste jälgimise protsessis, pakub Euroopa välisteenistus a) toetust poliitiliste sõnumite kaudu kodanikuühiskonna ja meedia tähtsuse kohta õigusriigi küsimustega tegelemisel; b) toetust kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja meediale väärinfo vastu võitlemisel (kooskõlas väärinfostase ELi tegevuskava ja Euroopa demokraatia tegevuskavaga); ning c) teavitab Lääne-Balkani riikide kodanikuühiskonna organisatsioone ja meediat ELi tegevusest, sealhulgas ELi integratsiooniprotsessist. Euroopa välisteenistus aktsepteerib/aktsepteerib osaliselt allpool esitatud soovitusi eespool nimetatud ülesannete piires.

a) Komisjon ja Euroopa välisteenistus nõustuvad soovitusel osaliselt. Komisjon soovib märkida, et IPA II raames investeeris ta kodanikuühiskonna organisatsioonidesse ja meediasse üle 250 miljoni euro. Komisjon jätkab kodanikuühiskonna organisatsioonide ja meedia toetamist oma programmitöö raamistikus. Kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamisele õigusriigi meetmete raames pööratakse nõuetekohast tähelepanu, kuid vahendite sihtotstarvet eelnevalt kindlaks ei määrata.

b) Komisjon ja Euroopa välisteenistus nõustuvad selle soovitusel osaliselt. Komisjon peab projektide rahastamist kodanikuühiskonna organisatsioonide puhul kõige sobivamaks rahastamisviisiks, arvestades, et organisatsioonide toetamine on oma olemuselt riskantne, kuna see tekitab sõltuvust.

c) Komisjon ja Euroopa välisteenistus nõustuvad soovitusel osaliselt.

Komisjon rõhutab, et toetab olulisel määral kodanikuühiskonda ja sõltumatut meediat sõltumatu järelevalverolli tugevdamisel demokraatlikus ühiskonnas, mis põhineb õigusriigi põhimõttel. Sõltumatule meediale antakse rahalist toetust ELi prioriteetidega kooskõlas olevate objektiivsete kriteeriumide alusel.

d) Komisjon ja Euroopa välisteenistus nõustuvad soovitusega. Komisjon juba jälgib kodanikuühiskonna organisatsioonide panust õigusriigi põhimõtetele sihtotstarbelise SIGMA vahendi kaudu.

76. Komisjon viitab oma vastusele punktidele VI ja 40.

Soovitus 3 – Tugevdada IPA III raames tingimuslikkuse kasutamist

Komisjon on soovitusel nõus.

Komisjon kohaldab tingimuslikkust juhtumipõhiselt pärast põhjalikku analüüsi ja selle mõju nõuetekohast kaalumist. Tingimuslikkuse üldine kasutamine kogu IPA III alusel toimuva rahastamise suhtes ei oleks asjakohane, kuna IPA III määruses nähakse ette ümberhindamise proportsionaalsus. Ümberhindamisel tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta taotletava poliitikaeesmärgi tõhusust ja vajadust vältida soovimatut mõju teistele prioriteetsetele sektoritele.

IPA III määruses on sätestatud, et toetus suunatakse ja seda kohandatakse vastavalt abisaajate konkreetsele olukorrale, võttes arvesse täiendavaid jõupingutusi, mis on vajalikud, et täita liikmesuse kriteeriume ja nende abisaajate suutlikkust. Abi ulatus ja intensiivsus sõltub vajadustest, reformidele pühendumusest ja nende reformide rakendamisel tehtud edusammudest (demokraatia, põhiõigused, õigusriik, rändealane koostöö, majanduse juhtimine jne (st põhimõte „rohkem rohkema eest“)).

IPA III määruses nähakse ette, et juhul, kui abisaaja puhul on märgata märkimisväärset tagasiminekut või püsivat edusammude puudumist, hinnatakse vastavalt ümber abi ulatus ja intensiivsus. Samuti kohaldatakse abi ümberhindamist siis, kui edusammud on taastunud.

80. ELi toetus on Lääne-Balkani piirkonnas käivitanud olulisi reforme ja muutusi institutsionaalsel, seadusandlikul ja ka tegevustasandil, nagu on kirjeldatud eespool nimetatud näidetes.

Soovitus 4 – Tugevdada projektide alast aruandlust ja seiret

a) Komisjon on soovitusel nõus.

b) Komisjon on soovitusel nõus.

c) Komisjon on soovitusel nõus.